

Intervenció arqueològica al Pati d'en Miqueló, Lleida

Durant tres mesos, de novembre de 1989 a febrer de 1990, es van realitzar tres cales al solar anomenat Pati d'en Miqueló, situat a la cruïlla dels carrers Sant Anastasi i Obradors i limitant per la part posterior amb el carrer Joan Besa. Les excavacions van estar sufragades per l'INEM i l'Ajuntament de Lleida, propietari del solar on es realitzaren. El Servei d'Arqueologia de la Generalitat es féu càrrec de l'elaboració de la memòria corresponent.

En aquest solar, que tenia una extensió aproximada de 900 m² s'hi havien de construir dos blocs d'habitatges de promoció pública. Els edificis que ocupaven anteriorment aquest espai, eren distribuïts entorn a una espècie de pati central, de dimensions reduïdes, al qual s'accedia per un carreró, de manera que les entrades als diversos habitatges s'obrien a aquests dos espais comunitaris. Aquesta peculiar estructura, gens habitual a la ciutat, havia provocat que el conjunt fos considerat d'origen jueu per l'erudició local.

D'altra banda, l'any 1986, en realitzar obres de pavimentació al carrer de Sant Anastasi, molt a prop del solar que ens ocupa, es trobaren gran quantitat de ceràmiques del s. XVII. En realitzar-s'hi dues petites cales de prospecció es constatà que corresponien a rebuïgs de fabricació d'un taller local (LÁZARO 1987 b) i, per tant, es confirmà que la zona, tal com defensaven els historiadors de la ciutat, havia estat seu del barri de terrissers (LLADONOSA 1961, 219). Van ser aquestes dues circumstàncies les que determinaren que l'Ajuntament prengués la iniciativa de fer-hi excavacions prèvies a l'inici de les obres.

El solar forma part del barri de Sant Llorenç i es troba situat en una zona que, segons Lladonosa, es comença a poblar a partir de la conquesta cristiana de la ciutat, ja que és en aquesta parròquia on es disposa que visqui la població andalusina que hi roman. Segons el mateix autor, la tradició terrissera del barri, i, concretament de la zona on és situat el solar, comença doncs a mitjan segle XII i continuarà fins molt tard.

L'estructura d'aquest sector de barri, evidentment exceptuant el barri de la Suda, que desaparegué totalment degut a les remodelacions militars efectuades al Turó, ha estat una de les que ha sofert unes modificacions més intenses produïdes, bàsicament, per la proliferació de grans construccions eclesiàstiques d'època moderna. Podríem dir que el solar en època moderna era pràcticament envoltat de convents. Tanmateix, la modificació més gran o, si més no, més traumàtica, va ser la construcció de la catedral nova, que es convertí en un caixal que esventrà la connexió directa d'aquesta zona amb el carrer de la Palma, un dels vials vertebradors del barri, ja que comunicà directament el pla de Sant Llorenç amb el carrer Major, i en el qual era situat l'assoc de la ciutat.

La tradició historiogràfica local i, concretament, Josep Lladonosa (LLADONOSA 1961, 227), ha considerat que aquesta zona era poc urbanitzada, ja que es tractava d'una zona de creixement que conservava encara gran quantitat d'espais dedicats al conreu. La idea no sembla en principi inversemblant, sobretot si tenim en compte que és justament aquí on s'ubiquen a partir del segle XVII les noves

construccions eclesiàstiques algunes de les quals tradicionalment havien estat situades fora del casc urbà. Cal tenir en compte, però, que hi ha altres dades, contemplades pel mateix autor, que podrien qüestionar-ho, ja que, per exemple, un dels convents, es construeix precisament en el lloc que havia ocupat un bordell, i el de Santa Teresa es construeix en terrenys donats per un fidel, que cal pensar que eren construïts.

Resultats de la intervenció

No ens estendrem a descriure formalment cada una de les cales que es realitzaren ni les unitats i estructures que s'hi documentaren sinó que ens centrarem en les estructures i unitats estratigràfiques que han aportat alguna dada concreta al coneixement de la història de la ciutat.

Cal assenyalar, però, que la topografia antiga del solar era molt irregular i presentava un pendent clar cap al carrer Obradors, seguint la inclinació que té el carrer de sant Anastasi, mentre que des del punt més alt del solar, el nivell tornava a descendir cap al carrer Joan Besa. Això suposa que la potència estratigràfica apareguda a l'excavació variava molt d'un punt a un altre del solar. Mentre que a la cala 1 (vegeu lám. 1) la potència era mínima entre els paviments de rajoles de fa cinquanta anys i la roca, i en un sector de la cala 2 aquest fet era encara més exagerat, ja que els maons que pavimentaven l'habitació descansaven gairebé directament sobre la roca, a l'altre sector de la cala 2 i a la 3, els rebliments assolien potències considerables. D'altra banda, la seqüència documentada és en general molt moderna ja que, en tractar-se d'un terreny en pendent, situat en un punt elevat de la ciutat, l'erosió soferta ha estat important, i la construcció al llarg dels segles s'ha limitat a cercar la roca original per tal de fonamentar les edificacions, de manera que només en punts molt concrets s'ha produït un rebliment vertical susceptible d'aportar dades d'un cert interès.

A les tres cales realitzades aparegueren diversos paviments, a base de rajoles, maons o bé ciment, que havien estat en ús fins al moment en què s'enderrocaren els edificis que formaven el Pati d'en Miqueló. També aparegueren diversos murs i envans de la mateixa època i alguns d'èpoques clarament anteriors però difícils de situar, ja que estaven associats a materials molt moderns, encara que podrien ser anteriors considerant que descansaven sobre la roca i no hi havia cap element de fonamentació que ens pogués ajudar a situar-los seqüencialment. Estructuralment estaven també desconnectats dels altres elements localitzats, mentre que l'aplicació de termes *ante quem* i *post quem* aporta un espai tan llarg de temps que la seva interpretació, tant cronològica com de funcionament és impossible d'establir. Palesem només la

seva presència ja que no els inclourem en aquest treball.

La informació que es desprèn d'aquesta excavació pivota entorn d'una sèrie d'elements que, per les seves característiques estratigràfiques, han estat els únics susceptibles de ser interpretats d'una manera fiable i, per tant, són els únics capaços de donar dades desconegudes fins ara sobre la història del solar i per tant de la ciutat. Aquests elements són: dues sitges i dues llars, dues fonts de ceràmica, i diversos estrats de rebliment.

S'ha pogut diferenciar dos horitzons, aparentment desconnectats entre ells i corresponents al segle xv i al segle xvii. Cada un d'aquests moments està associat a algun dels elements citats anteriorment.

Estructures del segle xv

D'aquesta època s'han documentat dues sitges, dos murs, dues llars i diverses unitats estratigràfiques identificades com a abocaments.

Sitges: Les dues sitges van aparèixer en una mateixa cala, la núm. 1 (vegeu fig. 1, núms. 93 i 118). Es tracta de forats hemisfèrics, realitzats al tapàs, que no presenten cap tipus de recobriment. Aquestes sitges no s'han pogut relacionar amb cap altra resta del mateix moment, per tant, ignorem a quin tipus d'estructura domèstica devien pertànyer així com l'època concreta en què foren construïdes ja que només disposem dels materials ceràmics que les obliteraven per a establir la seva cronologia. Tanmateix no sembla lògic pensar que el moment en què es deixen d'utilitzar sigui gaire allunyat del moment en què es reomplen, per tant caldria situar el seu abandonament en el segle xv sense poder precisar el moment de la seva construcció.

Llars: Es van localitzar dues llars de petites dimensions, (fig. 1, núms. 97 i 95). Una d'elles presentava una sèrie de pedres disposades en cercle per tal de delimitar-la. L'altra no tenia cap tipus de delimitació i no es pogué excavar totalment ja que estava parcialment destruïda per un mur modern. Ambdues estaven situades en un mateix sector i definien un nivell d'ús malgrat que no hi havia cap resta que pogués ser considerada com a paviment. La seva disposició al llarg d'un dels murs i sobre el tapàs anivellat artificialment, fa pensar que podien correspondre a un pati, possiblement cobert parcialment, del qual ignorem qualsevol altra dada ja que estava absolutament arrasat.

Murs: Corresponents a aquesta època s'han localitzat dos fragments de mur, un a la cala 2 i un altre a la 3, estan construïts amb tècniques diferents però tenen la mateixa orientació.

El primer (fig. 1 i 2, núm. 115) està fet a base de blocs desbastats, irregulars, i d'altres pedres més petites i igualment irregulars, barrejades amb còdols i argila. Descansa i s'adossa al tapàs retallat,

la qual cosa ens fa pensar que actuava en certa manera de marge. Tanmateix, es van trobar unes pedres de dimensions regulars (fig. 1, núm. 116) disposades ortogonalment respecte d'ell que podrien correspondre a un mur perpendicular i que per tant indicarien una sèrie de construccions aterassades. Aquest mur delimitava l'àmbit en què es localitzaren les dues llars descrites anteriorment i el fet que una d'elles estigués feta parcialment sobre seu ens fa pensar que segurament suportava un envà molt més estret, possiblement de tapial, o simplement delimitava un espai i servia de punt de recolzament d'una sèrie de bigues que sustentaven l'obert del pati contigu. El fet que les llars i els farciments que obliteren el desnivell del tapàs, a una i altra banda d'aquest mur, siguin coetanis, ambdós del segle xv, tot i que situa la seva construcció en un moment anterior (però que podria ser de dies, o mesos), ens decanta per la hipòtesi exposada. Tanmateix, no excloem la possibilitat que el mur fos bastant més antic, reaprofitat durant el segle xv de la manera que diem, i que correspongués a alguna construcció, de tipus difícil de precisar, conjuntament amb les pedres esmentades anteriorment que li són perpendiculars i que també estaven obliterades pels mateixos farciments.

L'altre fragment de mur (fig. 1 i 2, núm. 114) que situem en aquest moment només va poder ser excavat parcialment. Es tracta d'una construcció a base de carreus bastant regulars, falcats amb còdols plans i lligats amb terra. Aquest sistema constructiu està ben documentat a la ciutat, ja que apareixia abundantment a Magdalena i també en algun pany de muralla. La seva datació s'ha establert a partir dels materials continguts a les terres que l'obliteraven. Tanmateix no tenim cap dada respecte de l'àmbit al qual pertanyia ja que no es va poder acabar d'excavar. El fet que el tapàs aparegués ja en una de les bandes, mentre que a l'altra l'estratigrafia encara continuava, ens fa pensar que es tractava d'un cas similar al que hem descrit anteriorment.

Estructures del segle xvii

A aquesta època corresponen dues estructures, situades a les cales 1 i 3 que per les seves característiques han estat interpretades com a forns. Tanmateix, ambdues es troben bastant malmeses i per tant les conclusions sobre el seu funcionament són bastant limitades.

La primera (fig. 3 i 4 núm. 107) és una construcció de planta semi-el·líptica, mutilada en un dels seus extrems per construccions posteriors i amb tota la seva part superior arrasada. És feta a base de peces d'argila bastant regulars amb dimensions que oscil·len entre 20 i 40 cm de longitud i 10 cm d'alçada. On falten aquestes peces, el tapàs en el qual està retallada aquesta part del forn és recobert

amb pans d'argila. El sòl de la construcció és senzillament el tapàs retallat i anivellat amb un dèbil recobriment d'argila. En un dels extrems hi ha un graó de planta semicircular, la plataforma superior del qual presenta diversos afegits a base d'argila i fragments ceràmics. En tota l'estructura així com al tapàs en què es troba construïda hi ha signes evidents d'exposició a altes temperatures.

Pensem que es tracta de la cambra de foc del forn, la part superior del qual ha estat absolutament arrasada al nivell del punt més alt del retall que es féu en el tapàs per construir-lo. No s'ha conservat cap mostra de la parrilla ni tampoc es conserven els accessos ni restes de la coberta.

El forn estava reomplert amb gran quantitat de ceràmica, datable al segle xvii, la qual ens estableix el moment a partir del qual deixà de funcionar. Tanmateix, tenint en compte l'amplitud que abasten els tipus ceràmics documentats, tal com ja tractarem extensament més endavant, l'època de funcionament i la obliteració s'han de situar en el mateix període.

L'altra estructura identificada com a forn (fig. 3, núm. 113) és de planta quadrangular, en aquest cas no estava retallada al tapàs sinó en estratigrafia anterior, i era construït a base de peces d'argila molt regulars de dimensions i característiques similars a les de l'altre. Se'n conservaven molt poques filades, per tant el grau d'arrasament que presentava ens aporta encara menys dades que l'altre pel que fa al seu funcionament. L'època d'obliteració en aquest cas és difícil de precisar ja que els farciments originals havien estat remoguts durant aquest segle.

Ceràmica dels segles xii-xiii

Cal assenyalar l'aparició d'un seguit de peces, barrejades amb la resta de material de reompliment d'una de les sitges i de la llar, que pel seu acabat de superfície i característiques formals no pertanyen a aquest període, sinó que tenen una cronologia anterior i que recorden formes de marcada tradició andalusina. Aquestes ceràmiques són, d'una banda, gerretes decorades amb corda seca parcial, realitzades amb pastes de tonalitat roig-ataronjat (T.F. I, núms. 1, 2, 3) i gerres de grans proporcions.

La datació està basada en la cronologia aportada pels materials d'aquests tipus documentats a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena, amb una data d'inici en la segona meitat del segle xii i que es mantenen durant tot el segle xiii (Magdalena 1988).

Ceràmica del segle xv

La ceràmica d'aquesta època localitzada a l'excavació del Pati del Miqueló, juntament amb la trobada a l'antic Portal de Magdalena són, ara per ara, els

lots més interessants i abundants, per conèixer i constatar amb claredat la tradició terrissera de la ciutat, tant des del punt de vista productiu com de distribució. Així mateix, aquests conjunts permetran donar, a partir d'ara, una adscripció ceràmica i cronològica òptima a les futures intervencions arqueològiques.

La ceràmica del Pati del Miqueló correspon a peces de rebuig de fornades, que obliteren i reomplen estructures d'habitació, retalls i sitges. Els materials trobats són bàsicament formes tancades del tipus gerro ampolla, setrill i morter, encara que també hi apareix gran quantitat de ceràmica d'altres tipus, tant de cuina com de magatzem i taula.

La presència de les formes obertes en aquests reompliments presenta certs problemes interpretatius. D'una banda, només han aparegut ganxos i barres còniques, i no cap cavallet de terrisser, al contrari que en el segle XVII, en el qual són molt nombrosos i en directa relació amb la fabricació de formes obertes: plats i escudelles, la qual cosa fa pensar que aquestes ceràmiques, en aquest cas, no eren peces malmeses sinó més aviat material d'ús trencat, barrejat amb la resta de les produccions defectuoses. Però, d'altra banda, el seu gran nombre de tipus i proporció d'aparició sembla invalidar aquest plantejament, ja que poden correspondre a peces inicialment emmagatzemades per a la comercialització, però rebutjades, juntament amb la ceràmica defectuosa de la fornada, en el moment de realitzar l'obliteració dels forats i desnivells.

Totes les peces fabricades tenen recobriments vidrats monocroms; només s'hi ha trobat dos fragments de plats d'ala decorats en blau amb reflex metàl·lic i en verd i manganès.

Al costat d'aquesta producció envernissada hi ha un segon tipus, prou significatiu, format per les ceràmiques de cuita oxidant, en concret gerretes, gerres i una tapadora, amb decoració pintada amb manganès.

En ambdós casos, la ceràmica ha sofert l'alteració en l'últim procés de fabricació, al contrari que en la producció documentada d'època moderna en la qual totes les peces són rebuigs de la primera cuita.

En ambdós casos, la ceràmica ha sofert l'alteració en l'últim procés de fabricació, al contrari que en la producció documentada d'època moderna en la qual tots les peces són rebuigs de la primera cuita.

La ceràmica de cocció reductora no està gaire representada, només apareix en les formes de cuina, en concret olles, cassoles i tapadores, però en menor proporció que els tipus fets amb un procés d'oxidació.

Així mateix, i degut a deficiències de fabricació, s'han trobat peces amb el vernís alterat per una excessiva exposició al foc, i amb pastes grises.

Ceràmica de taula

Les *escudelles* es donen en una proporció significativa, sobretot les formes sense oreleta, amb uns diàmetres de boca compresos entre els 9 i 16 cm. Totes semblen tenir una continuïtat formal amb les escudelles del segle XIV, identificades a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena (MAGDALENA 1988). Sense tenir en compte dos fragments que després especificarem, aquestes escudelles tenen un envernissat monocrom, de tonalitat generalment verdosa o groguenca (T.F. II, núms. 5, 6, 7, 8), que cobreix la cara interna i la vora exterior. Les pastes estan ben cuites i són color rogenc/marronós, amb petites partícules de desgredant. Tots els tipus són paral·lelitzables amb els localitzats al Bullidor (EL BULLIDOR 1986).

Els dos fragments esmentats anteriorment són un fons i una vora-nansa, sense que es pugui determinar a quin tipus formal corresponen, i estan decorats amb reflexos metàl·lics. El fons presenta uns motius de palmes amb paral·lels a la ceràmica de Manises (MARTÍNEZ CAVIRO 1982, 131, fig. 108), i la vora-nansa, sembla que tingui el motiu decorat amb l'òxid però encara sense el procés d'envernissat.

Escudella gresala. Ha aparegut una única peça incompleta d'uns 21 cm de diàmetre de vora. La característica més rellevant és que té una decoració de motius excisos a l'interior (T.F. II, núm. 9).

L'única vora d'un *plat d'ala* localitzat a l'excavació (T.F. II, núm. 10) porta una decoració en blanc-blau, molt semblant a una de les identificades al Bullidor (EL BULLIDOR 1986, fig. 14 núm. 549). En la peça del Bullidor, el blau va combinat amb reflexos metàl·lics però les petites dimensions del fragment conservat al Pati del Miqueló no permeten dir si la seva decoració seria només en blau o també amb reflex.

Plats talladors. Hi ha cinc tipus formals diferenciats, molt semblants als de l'antic Portal de Magdalena (MEMÒRIA 1988) i el Bullidor (EL BULLIDOR 1986), i amb diàmetres de boca compresos entre els 18 i 24 cm. Tenen un envernissat monocrom generalment groguenc (T.F. II, núms. 11, 12, 13, 14, 15) o blanc (T.F. II, núms. 11, 12), localitzat a l'interior i a la vora exterior.

Servidora. Com les escudelles, aquesta sèrie ceràmica sembla que té una evolució dels tipus constatats al segle XIV, si més no, a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena. Estan realitzades en argiles marró/rogenques i porten a la superfície interior i a la vora exterior un envernissat monocrom normalment groguenc (T.F. II, núms. 16, 17, 18, 19). Dues de les formes (T.F., II, núms. 16, 17) també poden portar un envernissat blanquinós i irisat.

Ha aparegut un fragment de base, amb decoració en verd i manganès, del qual malauradament no podem concretar el tipus formal. El motiu decoratiu és semblant al mostrat en la publicació sobre verd i manganès valencià (PASCUAL 1987, 144, fig. 72). Així mateix, s'ha documentat un fragment de base només amb el dibuix del motiu, encara sense envernissar.

Safa/Servidora. Es denominen amb aquest doble nom totes les servidores que, a nivell morfològic, semblen derivar de les safes de perfil trencat d'època andalusina i paral·lelitzables a les trobades a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena (MAGDALENA 1988) i del Bullidor (EL BULLIDOR 1986). Són recipients de boca ampla, d'igual diàmetre que les servidores, entre els 22 i els 32 cm. Totes elles són de cuita oxidant, amb pastes de tonalitat marró/rogenca i amb petits desgredants. Presenten vernissos monocroms que cobreixen l'interior i la vora exterior; són generalment groguencs i verdosos, encara que també hi ha peces amb envernissat marronós. (T.F. III, núm. 20, 21, 22, 23, 24, 25).

Gerreta. Se n'ha individualitzat tres tipus. Al primer pertanyen les gerretes amb decoració pintada amb manganès; els motius se situen a la línia de la vora, coll i espatlla de la peça. (T.F. III, núm. 26). Generalment, estan fetes en argiles de tonalitat rogenca, encara que també n'hi ha, però en menor proporció, de pastes beix/ataronjades.

Tant del segon com del tercer tipus, només hi ha un únic exemplar; ambdós tenen la pasta de color rogenca i compacta, però es diferencien no només per la forma, sinó també pel fet que l'un té la capa envernissada a les dues cares (T.F. III, núm. 27) i a l'altre, aquesta cobreix l'exterior i la línia interior de la vora, la resta de la cara interna sembla engalbada (T.F. III, núm. 28).

Gerrol/gerret. Amb dos tipus formals documentats, l'un sempre amb les mateixes dimensions, uns 12 cm de diàmetre de boca, 9 cm de base i uns 22 cm d'alçada (T.F. III, núm. 29) i l'altre amb diferents proporcions, que oscil·len entre els 7-8-13,5 cm dels més petits i 12-14-25,5 cm els més grans (T.F. III, núm. 30).

Ambdós tipus porten envernissat que cobreix l'interior i part de la cara externa, des de la vora fins aproximadament la zona de la nansa. En el primer tipus, la gamma de tonalitats de l'envernissat és relativament àmplia, amb colors verdosos i marronosos; en el segon, l'envernissat només és verdós. Les pastes són beix/marronoses, amb partícules de desgredant visibles.

Tenen paral·lels a l'antic Portal de Magdalena (MAGDALENA 1988), Paeria (fons del museu arqueològic de l'IEI), Sitges de Sant Llorenç (fons del museu arqueològic de l'IEI, aquestes també són peces defectuoses), Bullidor (EL BULLIDOR 1986), Santa Maria del Mar de Barcelona (RIU 1984),

Terol (ÁLVARO ZAMORA 1982) i són molt semblants als tipus de València (PASCUAL, MARTÍ 1987).

Ampolla. S'han individualitzat tres tipus de característiques formals ben diferenciades però sempre amb un mateix tipus d'envernissat. Aquest és normalment de color groguenc, dens i de bona qualitat i aplicat o a l'exterior de la peça, (T.F. IV, núm. 33) o en ambdues cares (si més no en els fragments de vora i coll constatats) (T.F. IV, núm. 31, 32). Les pastes són depurades i de cuita oxidant.

Setra/setrill. Producció ben documentada a l'excavació, amb lleugeres variacions morfològiques i de dimensió, segons sigui setra o setrill. L'envernissat d'aquesta sèrie ceràmica és dens i brillant, cobreix tot l'exterior i la vora interior i en la setra és sempre de color groguenc, mentre que en els setrills pot ser de color groguenc o marronós. Les pastes són rogenques i compactes.

De la forma setra (T.F. IV, núm. 34), hi ha paral·lels en la ceràmica de Teruel, on Álvaro Zamora la denomina *alcuza* (ÁLVARO ZAMORA 1982), i dels setrills (T.F. IV, núm. 35) en tenim correspondència a d'altres indrets de la ciutat com a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena (MAGDALENA 1988) i als soterranis de la Paeria (GALLART et al., 1985).

Ceràmica de cuina

De la forma *cassola* han aparegut tres tipus amb diàmetres de boca sobre els 28 cm. Dos d'ells són de cuita oxidant, amb pastes marró/rogenques i amb envernissat marronós a l'interior i vora exterior (T.F. IV, núms. 36, 38). El tercer, és de ceràmica grisa (T.F. IV, núm. 37).

Les *olles* documentades a l'excavació estan realitzades tant en cuita oxidant com reductora, però amb un major percentatge d'aparició de les primeres.

Dintre de les olles oxidants, i amb envernissat monocrom marronós a l'interior i vora-coll exterior, se n'ha individualitzat 5 tipus, cap d'ells amb formes senceres i així mateix tots de proporcions no gaire grans, entre 7,5 i 15 cm de diàmetre de boca. Les pastes són marronoses/rogenques amb desgredants visibles de quars (T.F. IV, núms. 39, 40, 41, 42, 43).

Les olles grises, també sense cap peça sencera, tenen unes proporcions més grans que les anteriors, entre 14 i 21 cm de diàmetre de boca. Les pastes no estan ben depurades (T.F. IV, núm. 44, 45, 46, aquest últim semblant a Sant Pere del Pedrís - Bellcaire d'Urgell (BERTRÁN 1984, lám. 2, núm. 11).

Les *gerres* de cuita oxidant, pastes rogenques i amb petites partícules de desgredant, tenen una aparició constant en les unitats estatigràfiques d'aquest

període. Totes elles estan decorades amb manganès, situant-se els motius de línies, ziga-zagues i punts, a la zona de la vora, coll i espatlla (T.F. V, núm. 47).

Un segon tipus de gerra, aquest de cuita reductora, té una decoració de petits mugrons aplicats a l'exterior (T.F. V, núm. 48).

Els *poals* estan realitzats en cuita oxidant, amb pastes ataronjades i ben depurades. La capa envernissada, d'un to verdós i irisat, se situa a l'exterior de la peça, fins aproximadament la meitat del cos, la resta té la superfície engalbada. A l'interior, l'envernissat es troba a la zona de la vora. (T.F. V, núm. 49).

S'han documentat paral·lels d'aquesta forma a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena (MEMÒRIA 1988), al Bullidor (EL BULLIDOR 1986) i a Santa Maria del Mar (RIU 1984).

Pel fet de tenir una certa semblança amb els poals, hem inclòs dintre d'aquesta sèrie ceràmica, encara que no coneguem amb seguretat la seva funció, una única peça de forma tancada amb cos cilíndric i broc, i amb un envernissat verd a les dues cares (si més no en el fragment identificat) (T.F. V, núm. 50). No se n'ha trobat cap paral·lel.

De la forma de *gibrell* n'apareix tres tipus formals ben diferenciats (T.F. V, núm. 51, 52, 53), un d'ells amb un subtipus identificat per la variació de la vora (T.F. V, núms. 52, 53). Són recipients de gran cabuda amb uns diàmetres de boca d'uns 25 cm pels més petits i entre 34 i 40 cm pels més grans i amb una alçada compresa entre els 8 i 12 cm. Generalment tenen un envernissat monocrom groguenc, encara que també apareixen amb envernissat verdós, i sempre localitzat a l'interior i vora exterior.

Són de pastes marronoses, amb desgredant i ben cuites.

Els *morters* apareixen en una proporció significativa i amb una gran variació formal, però malauradament, no tenim cap peça sencera. Els diàmetres de boca oscil·len entre els 14 i 18 cm, realitzats amb pastes de tonalitats marronoses, amb desgredants visibles i amb un bon grau de coccio. El recobriment vitri se situa a la cara interna de la peça i en part de l'externa, des de la vora fins aproximadament la meitat de la peça. Són envernissats monocroms, de tonalitat groga o verdosa. (T.F. VI, núms. 54, 55, 56, 57, 58).

Possible *cadaf*, de dimensions no gaire grans, fet en cuita oxidant i amb envernissat groguenc (T. F. VI, núm. 59).

Les *tapadores* estan realitzades gairebé sempre en cuita oxidant, amb o sense capa vítria (T.F. VI,

núms. 61, 62). Quan la porta, aquesta s'aplica a les dues cares. Així mateix, cal destacar una única tapadora de forma hemisfèrica amb decoració de cercles concèntrics en manganès (T.F. VI, núm. 63).

Al costat d'aquestes surten, en menor proporció, tapadores en cuita reductora i sense cap recobriment (T.F. VI, núm. 60).

Ceràmica de magatzem

Tenalla. S'ha reconegut un únic fragment de vora i inici de cos, amb la pasta de color marronós i desgredant visible. La superfície exterior està lleugerament engalbada (T.F. VI, núm. 64).

Incloem aquí les *gerres* de grans proporcions, fetes en cuita oxidant, que bé poden ser de pastes de tonalitat marronosa o rogenca. En el primer cas, el fragment de coll que coneixem, és de forma cilíndrica, mentre que en el segon, aquest és exvasat i amb filtre a la unió coll-cos. Ambdós tipus tenen recobriment vitri a les dues cares (T.F. VI, núms. 65, 66).

Ceràmica d'altres usos

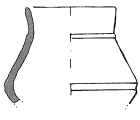
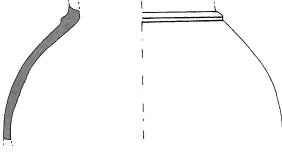
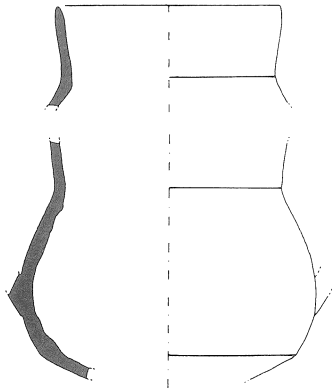
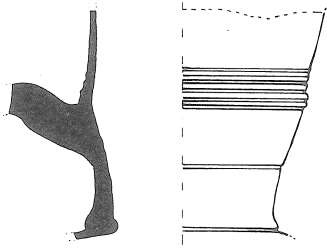
De la forma *baci* se n'ha documentat 5 tipus diferenciats, tots ells, però, caracteritzats per tenir el cos més o menys cilíndric i ser peces fondes i amb o sense nanses (T.F. VII, núms. 67, 68, 69, 70, 71). Són de pastes ataronjades, amb partícules de desgredants visibles. A l'interior i part de l'exterior, presenten envernissats monocroms groguencs i marronosos.

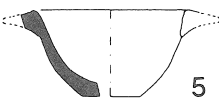
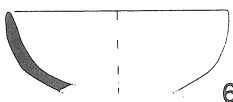
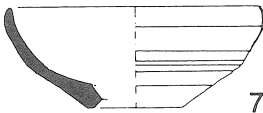
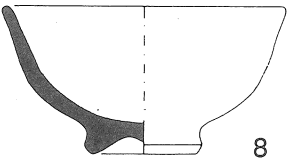
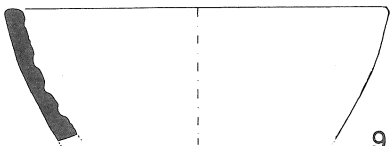
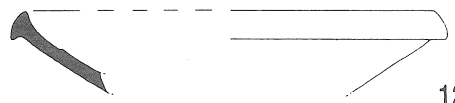
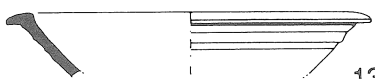
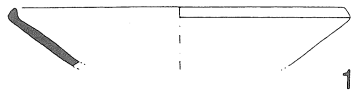
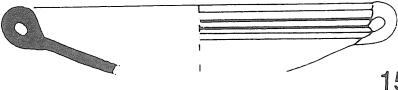
Pots. No n'ha aparegut cap peça sencera i, dels fragments així mateix, cap no porta recobriment vitri en pertànyer a objectes trencats en el procés de fabricació anterior a l'aplicació dels òxids. Estan fets en cuita oxidant, amb pastes depurades de color beix (T.F. VII, núm. 72).

Llànties de cassoleta, amb blener de pessic i envernissades per ambdues cares (T.F. VII, núm. 73). Ocasionalment apareixen, per problemes de fabricació, amb cuita reduïda i amb l'envernissat alterat.

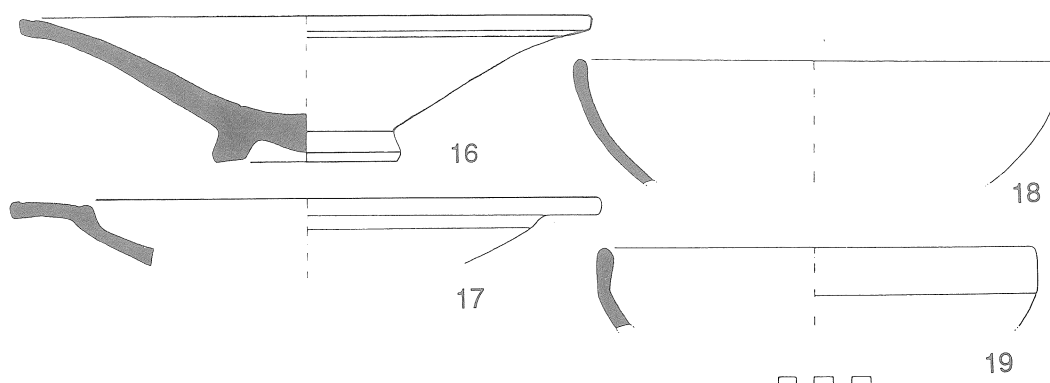
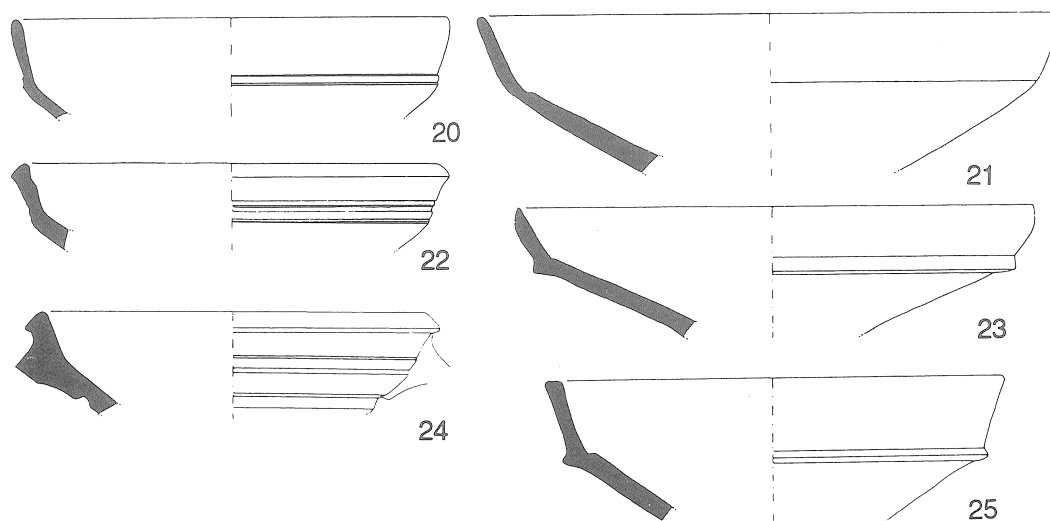
Mesures, sempre realitzades en cuita oxidant, amb pastes ataronjades i amb petites partícules de desgredant. Totes les peces trobades tenen les mateixes dimensions, uns 11 cm de diàmetre de boca, 6 cm de base i uns 10 cm d'alçada (T.F. VII, núm. 74). La indicació de la mesura és situada a la nansa.

Cadups, de fons piriforme, cos facetat i amb aca-nalats. Són realitzats en cuita oxidant i amb pastes no gaire depurades (T.F. VII, núm. 75).

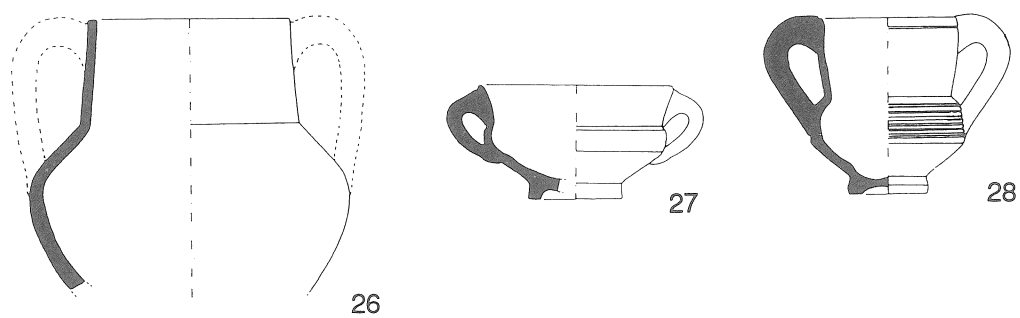
CERÀMICA SEGLE XIII		T.F. I
Gerreta	 	
Gerro	 	

CERÀMICA DE TAULA		T.F. II
Escudella	 	
Escudella Gresala		
Plat d'ala		
Plat / tallador	 	

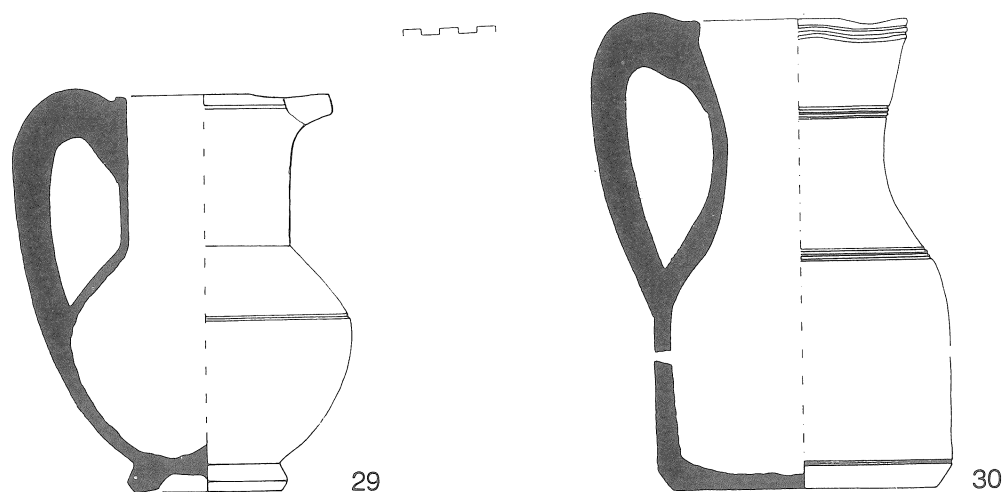
Servidora

Safa /
Servidora

Gerreta

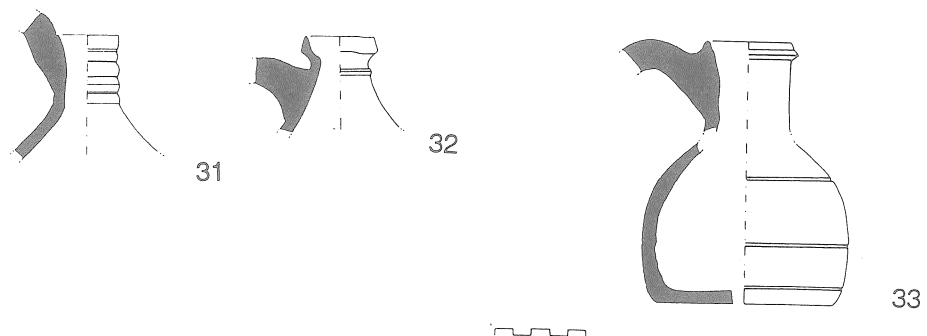
Gerro

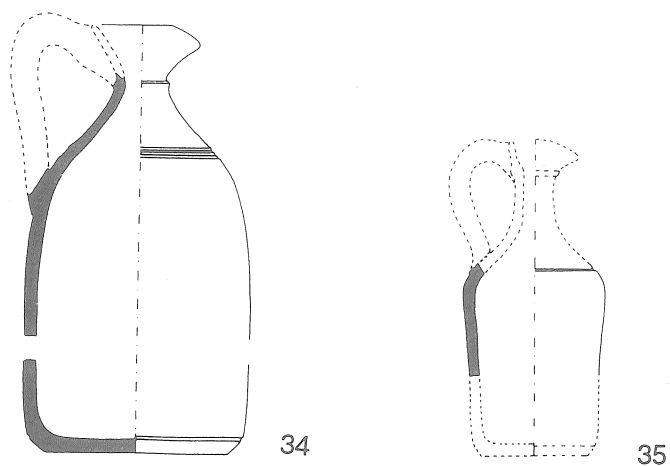
CERÀMICA DE TAULA

T.F. IV

Ampolla

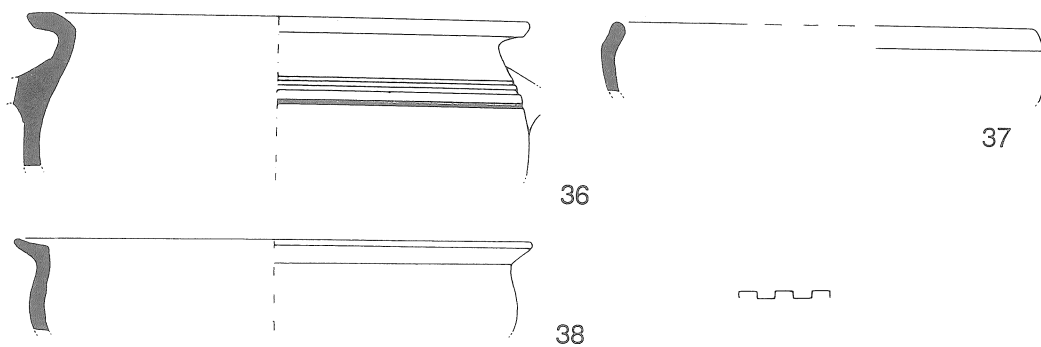

Setra / Setrill

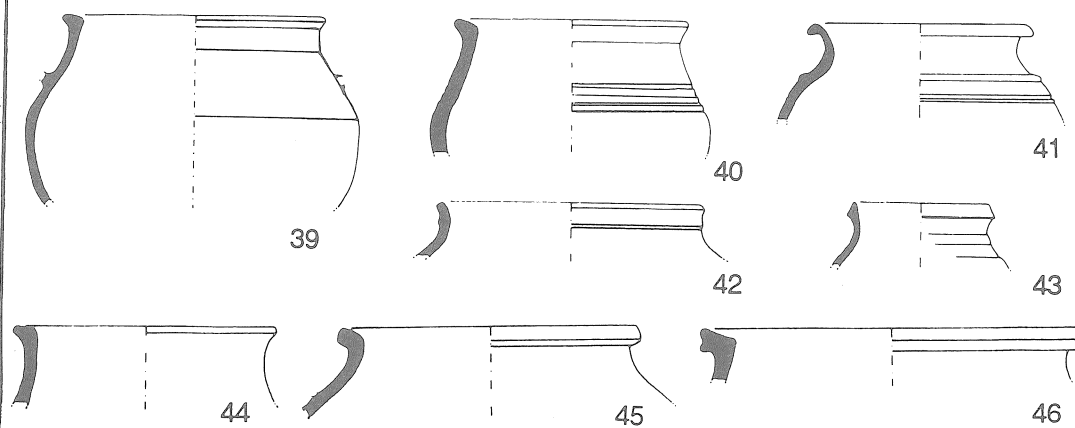

CERÀMICA DE CUINA

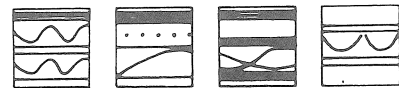
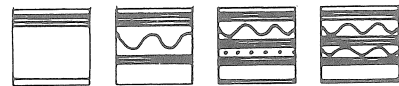
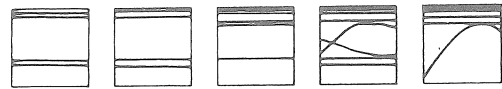
Cassola

Olla

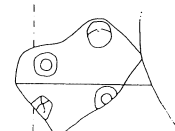

Gerra

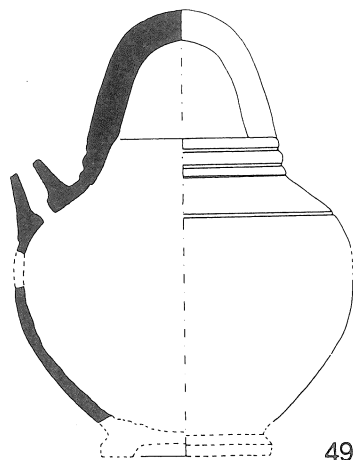
47

Gerro

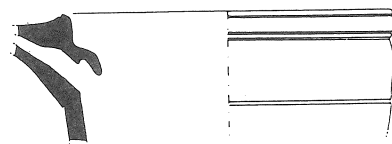

48

Poal

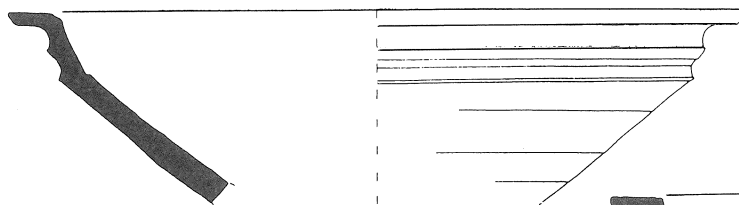

49

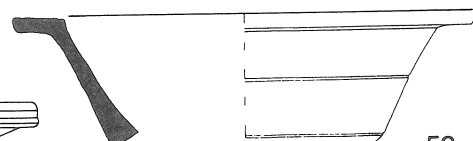

50

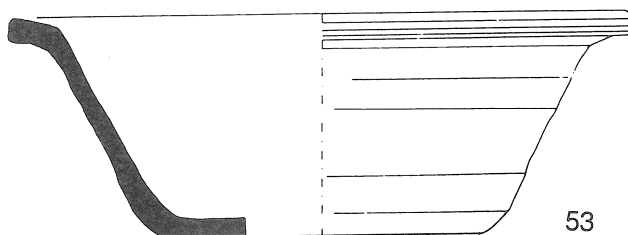
Gibrell

51

52

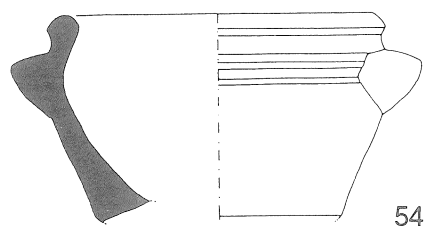

53

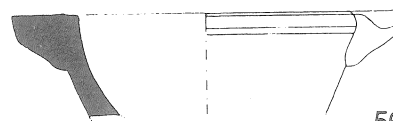
CERÀMICA DE CUINA

T.F. VI

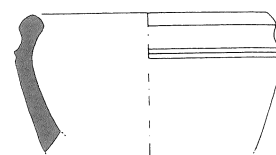
Morter

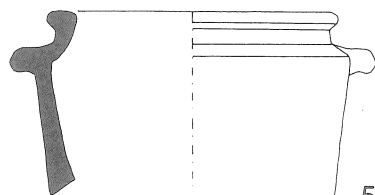
54

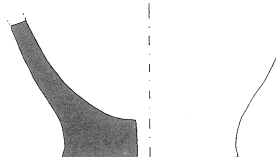
56

57

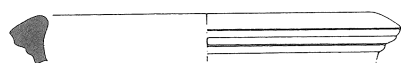

55

58

Cadaf

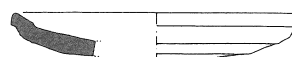
59

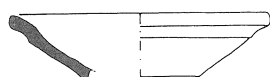
Tapadora

60

61

62

63

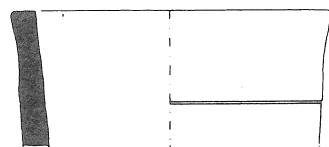
CERÀMICA DE MAGATZEM

Tenalla

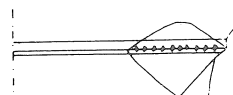
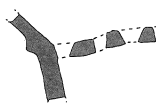

64

Gerra

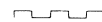
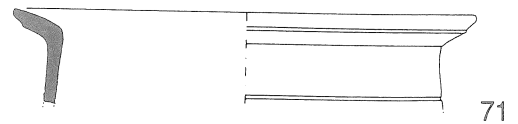
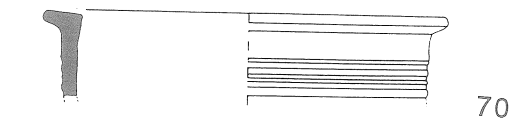
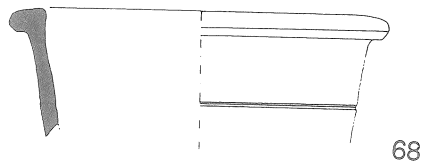
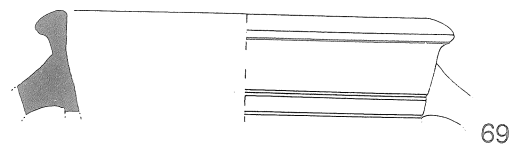
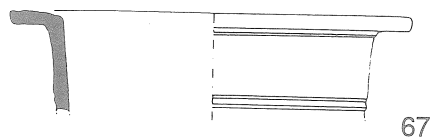

65

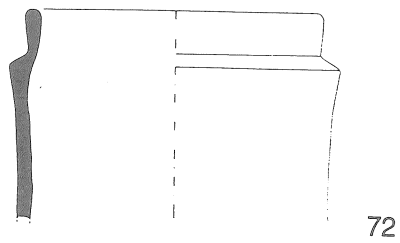

66

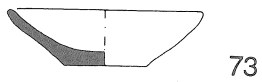
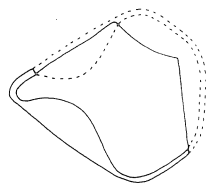
Bací

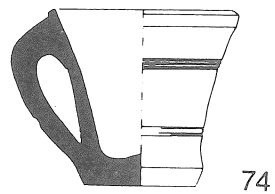
Pot

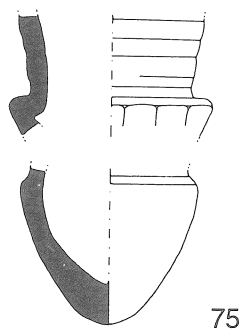
Llàntia

Mesura

Cadup

Ceràmica del segle XVII

La ceràmica i les eines de terrisser, com les barres còniques i els trespeus, es varen trobar no només en les unitats estratigràfiques excavades, sinó també escampades per tota l'àrea del solar, i així mateix, formant part de les parets d'una de les cases confrontants. Les ceràmiques són produccions fetes en cuita oxidant i, en general, malme-ses en el primer procés de cocció, encara que, ocasionalment, han aparegut peces amb el dibuix pintat i peces totalment acabades, és a dir, envernissades. Bàsicament, són formes de taula: escudelles amb o sense orelleta i plats; també s'hi han documentat, però en una proporció molt inferior, gerres de peu desenvolupat.

Al costat del material indicat, hi ha esporàdicament ceràmiques de magatzem (tenalles) i de cuina (plats i gerres) que, pel reduït volum d'aparició, semblen ser material d'ús trencat, barrejat amb la ceràmica defectuosa, encara que podrien ser, igual que en el material del segle XV, peces emmagatzemades inicialment per a la comercialització, però rebutjades en el moment de realitzar l'obliteració del forn.

Respecte de les formes amb vernís, cal dir que hi ha un major volum de peces decorades en blanc-blau i que és molt poc abundant la ceràmica amb policromia: blau-blanc-verd-groc, blanc-blau-verd, i amb reflex metàl·lic; aquest últim sempre amb els mateixos motius i distribució. No n'ha aparegut cap fragment amb blau-reflex metàl·lic, i molt pocs decorats només en verd.

Determinades formes i decoracions identificades al Pati del Miqueló, no es donen ni a l'excavació de l'antic Portal de Magdalena, com a centre consumidor, ni en els reompliments trobats a Sant Anastasi. En concret, no han aparegut en l'excavació del Pati del Miqueló, els següents motius decoratius de fons: cercles concèntrics (LÁZARO 1987 a i b, tipus 1.1, 1.2, 1.3), elements vegetals (LÁZARO 1987 a i b, tipus 4.1), heràldics (LÁZARO 1987 a i b, tipus 6.1) i zoomorfs-ocells (LÁZARO 1987 a i b, tipus 7.1) (encara que sembla que n'hi hagi un de probable blanc-blau-verd-groc). Respecte de les orles, no apareixen els tipus 5, 6, 7, 8, 9, identificats per P. Lázaro (LÁZARO 1987 a i b).

En relació a aquest fenomen plantejem un interrogant, per al qual, ara per ara, no tenim resposta. Podria ser que aquestes discordàncies responguin a un fet cronològic? I si no és així, a què són degudes? Un estudi més acurat i aprofundit d'aquestes ceràmiques fet per especialistes, permetrà, tal vegada, aclarir aquests dubtes.

Ceràmica de taula

Tots els tipus formals de taula identificats estan fets amb argiles de color groguenc, de textura homogènia i ben depurades. Així mateix, apareixen

peces realitzades amb argiles de tonalitat rogenca, encara que en menor proporció, i sense que existeixi cap diferenciació formal.

Escudelles sense orelletes. Sense paral·lels documentats, ni a Sant Anastasi ni a l'antic Portal de Magdalena, apareix en un dels reompliments del forn una única escudella de petites proporcions: 6 cm de diàmetre de boca, 3,5 cm de base i 2,5 cm d'alçada (T.F. VIII, núm. 76). És una peça de rebuig de la primera cuita.

A un segon tipus d'escudella pertany també una única peça de base plano-convexa, semblant a les bases dels plats. Té unes dimensions de 16 cm de diàmetre de boca, 6 cm de base i 6,3 cm d'alçada (T.F. VIII, núm. 77).

De la mateixa manera que per a l'anterior, no tenim cap paral·lel formal, però en aquest cas, els motius decoratius són similars als identificats a Sant Anastasi i a l'antic Portal de Magdalena. La decoració és en blanc-blau, amb l'orla de la vora formada per tres línies horitzontals (LÁZARO 1987 a i b, 1.2); el fons porta un tema floral semblant a l'identificat per Lázaro com 5.1 (LÁZARO 1987 a i b), però sense la línia que envolta el motiu, així mateix, les fulles recorden el tipus A definit per Batllori, amb una cronologia de la primera meitat del segle XVII (BATLLORI 1974).

Escudelles amb orelletes. S'han individualitzat tres tipus formals. Del primer (T.F. VIII, núm. 78), totes les peces s'han trobat amb l'acabat de la primera cuita, fet que ens impedeix determinar el tipus decoratiu. En la pròxima excavació de Sant Anastasi, es va localitzar la mateixa forma amb envernissat a les dues cares (LÁZARO 1987b, tipus 4).

El segon tipus (T.F. VIII, núm. 79), és la forma més generalitzada, amb uns diàmetres de boca entre els 9 i 10 cm, 5,5 cm de base i 5 cm d'alçada (peça del tipus C.1.2. de Sant Anastasi, LÁZARO 1987 b). Apareix tant amb decoració policroma: blanc-blau-verd, com bicroma: blanc-blau i blanc amb reflex metàl·lic.

Del primer tipus decoratiu no en podem aportar el desenvolupament dels motius, en trobar-se les peces amb aquesta tècnica molt fragmentades. Quant a les peces decorades en blau, s'ha d'indicar que són les més nombroses i que a la vora apareix, entre d'altres, l'orla identificada per P. Lázaro com 2.1 i un nou tipus de banda formada per un registre de línies horitzontals separat d'un altre, amb traços que configuren una aspa, mitjançant una línia vertical de ziga-zagues. Els motius centrals són generalment de distribució radial i en concret del tipus 2.4 (LÁZARO 1987 a i b). Les escudelles decorades amb el reflex metàl·lic són molt poc abundants i sempre amb el mateix motiu decoratiu: traços oblics a les nanses i dobles eixos de tres bandes intercalats. Aquest motiu decoratiu és molt semblant al tipus C de Batllori, format per quatre

eixos i amb una cronologia de segle XVI i començament del XVII. Pot ser que el motiu del Pati del Miqueló sigui una evolució d'aquest i amb una cronologia, per la resta de material que l'acompanya, de mitjan segle XVII.

El darrer tipus és també una forma generalitzada a l'excavació, però en menys proporció que l'anterior (T.F. VIII, núm. 80). Té una alçada més petita que les altres escudelles, 4 cm, el diàmetre és de 9'5 cm de boca i 4,5 de base. Aquesta forma no està documentada a l'excavació de Sant Anastasi, però sí en una zona de consum com és el barri de Magdalena (Magdalena 1988, tipus 1 d'escudella). Els fragments envernissats, estan decorats exclusivament en blanc-blau amb distribució radial i petites línies verticals a l'orla de la vora.

Plats d'ala, amb mides compreses entre els 18 i 23 cm de diàmetre de boca, 8-11 cm de base i 4, 5 i 5,5 cm d'alçada, els més grans (T.F. VIII, núm. 81), i 16 cm de boca, 6-7 cm de base i 4 cm d'alçada l'altre tipus individualitzat (T.F. VIII, núm. 82). Apareixen documentats tant a Sant Anastasi com a l'antic Portal de Magdalena.

Com en les escudelles, els plats corresponen a rebuigs de la primera fornada, i són molt poc freqüents els plats malmesos en el procés de cuita de l'envernissat i per tant amb decoració. Els que s'han documentat, tenen decoració bicroma en blanc-blau, o policroma en blanc-blau-verd-groc, amb motius molt semblants als apareguts tant a l'antic Portal de Magdalena com a Sant Anastasi. Cal destacar, però, un plat amb una decoració en blanc-blau sense paral·lels.

Plata. Tipus amb les mateixes particularitats formals que els plats, però amb unes dimensions molt més grans. Només s'han conservat fragments de vora que donen uns diàmetres de boca entorn dels 34 cm.

Les peces localitzades al Pati del Miqueló tenen decoració en blanc-blau amb temes de caràcter vegetal a l'ala, que no surten en els motius d'orles classificats per P. Lázaro.

Plat/servidora. Aquesta sèrie ceràmica està molt poc representada, s'hi diferencien, però, tres tipus. L'un d'ells (T.F. VIII, núm. 83) amb un únic fragment de vora identificat, d'uns 22 cm de diàmetre, té un envernissat blanc uniforme a les dues cares, i sembla que hi haguessin línies de color rogenc, que podrien indicar una decoració en reflex metàl·lic, però que no podem assegurar, donat el mal estat de conservació d'aquestes probables línies roges. Té una certa semblança amb el tipus 1 de Sant Anastasi (LÁZARO 1987b, fig. 21.1).

Els altres dos tipus que s'han trobat són peces de rebuig després de la primera cuita (T.F. VIII,

núm. 84, semblant al plat B.6 de Sant Anastasi, (LÁZARO 1987 b) i T.F. VIII, núm. 85).

Servidora. Cap peça d'aquesta forma no té decoració, en ésser peces malmeses en el procés de la primera cuita. Així mateix, no en tenim cap amb perfil sencer (T.F. VIII, núm. 86, sense paral·lels i T.F. VIII, núm. 87, documentada a Sant Anastasi (LÁZARO 1987 b, tipus B.2. FIG. 4) i a Portal de Magdalena).

Gerra (T.F. VIII, núm. 88). No disposem de cap peça sencera, només fragments corresponents a l'abocador i al peu, paral·lelitzables a les gerres del tipus D de Sant Anastasi i forma T.F.6, núm. 15 de l'antic Portal de Magdalena (1988) i a la ceràmica de Muel (ÁLVARO ZAMORA 1982). L'abocador presenta la singularitat de representar figures d'indis andins amb plomall. En els exemplars del Pati del Miqueló les peces no han passat pel procés d'envernissat, però, si tenim en compte les peces de l'antic Portal de Magdalena, aquestes gerres anirien envernissades per les dues cares i amb decoració policroma a l'exterior.

Peces de taula amb bases de peu alt diferenciat. Agrupem en aquest apartat un seguit de fragments pertanyents a bases de peu alt que, donada la poca informació que aporten, no es poden adscriure amb claredat a una o altra sèrie ceràmica, però que s'ha cregut convenient incorporar-les en ser un tipus de producció freqüent en els abocaments de reompliment excavats. La forma núm. 89 (T.F. VIII), per la similitud amb el tipus de peu trobat a l'antic Portal de Magdalena (DDAA 1988, T.F. 6, núm. 12) podria ser una servidora/fruiter; mentre que les formes núms. 91, 91 i 92 (T.F. VIII) podrien ser gerres o bé pertànyer al tipus servidora/fruiter.

Ceràmica de cuina

Plat (T.F. IX, núm. 93) Peces amb envernissat marró a l'interior, realitzades amb argiles de color marronós i amb petites partícules de desgreixant visibles. Les dimensions de les peces localitzades són d'uns 20 cm de diàmetre de boca, 7 cm de base i 4,5 cm d'alçada. Forma semblant al tius P.3 de l'Antic Portal de Magdalena, però en aquest cas l'ala es diferencia clarament del cos.

Del tipus **gerra** no en tenim cap peça sencera. Poden tenir decoració pintada amb manganès (T.F. IX, núm. 94), o recobriment vitri monocrom, ja sigui a les dues cares (T.F. IX, núm. 95) o només regalims a l'exterior (T.F. IX, núm. 97).

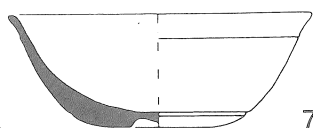
El **gerro** és l'única forma de cuita reductora documentada (T.F. IX, núm. 96).

Tapadora, (T.F. IX, núm. 98) presumiblement d'agafador de botó. La pasta és igual a la dels plats i té recobriment vitri marró a les dues cares.

Escudella

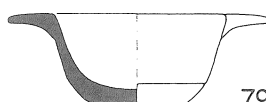
76

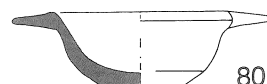
77

78

79

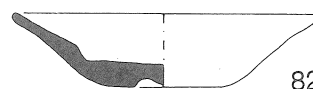

80

Plat d'ala

81

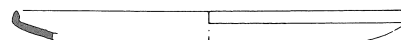
82

Plat /
tallador

83

84

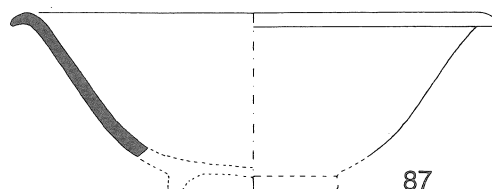

85

Servidora

86

87

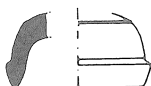
Gerra

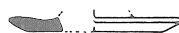
88

89

Servidora /
Fruiter
Gerra

90

91

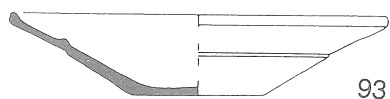

92

CERÀMICA DE CUINA

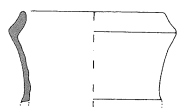
T.F. IX

Plat

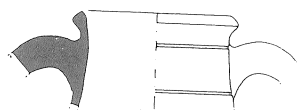

93

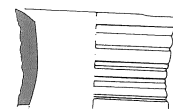
Gerra

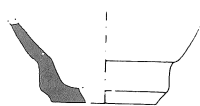
94

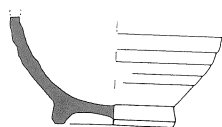
95

96

97

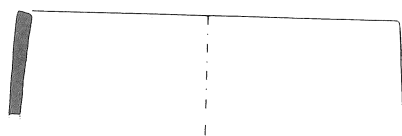
98

Tapadora

CERÀMICA DE MAGATZEM

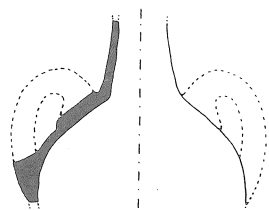
Tenalla

99

CERÀMICA D'ALTRES USOS

Cantimplora

100

Ceràmica de magatzem

Tenalla. Se n'ha identificat un fragment de vora i coll troncocònic, amb una amplada de boca de 21 cm. Té un envernissat monocrom a l'interior (T.F. IX, núm. 99).

Ceràmica d'altres usos

Cantimplora decorada amb motius pintats en manganès (T.F. IX, núm. 100), amb paral·lels l'antic Portal de Magdalena (MAGDALENA 1988) i Paeria (GALLART et al., 1985).

Conclusions

La primera conclusió que ha aportat l'excavació al solar del Pati del Miqueló, justament ha estat la constatació que no hi ha cap element que indiqui que el conjunt d'edificis coneguts amb aquest nom tingui un origen antic, i molt menys que aquest origen fos jueu o musulmà. La seva construcció no es pot situar més enllà de final del segle XVII o començament del XVIII, moment en què s'oblitera el forn de ceràmica que ocupava part de l'espai on posteriorment s'obrirà el vial interior del complex i època a la qual pertanyen també moltes de les construccions confrontants, segons indiquen els fragments de ceràmica i estris de terrisser que es troben abundantment barrejats amb la terra de llurs parets de tapial.

D'altra banda la presència del forn, destruït i reomplert en aquests moments, en bona part a base de materials provinents de rebuigs de fabricació, a més de donar-nos la data aproximada en què es deixa d'utilitzar, no ens il·lustra gaire més respecte d'altres qüestions referides al taller del qual formava part, ja que, en no poder-lo relacionar amb d'altres estructures que hi pertanyin, no podem saber ni l'extensió que tenia ni la quantitat de forns de què disposava. Això, juntament amb el fet que la cronologia aplicada, en general al tipus de materials associats a ell, té una gran amplitud (s. XVII i començament del XVIII), sense que s'hagin establert precisions més acotades, fa que haguem de situar l'activitat del taller al qual pertanyia el forn al segle XVII i la seva obliteració també al segle XVII, sense poder concretar més, i per tant ens obliga a plantejar la possibilitat que es tractés d'una remodelació del taller que comportés la destrucció puntual d'un forn, sense que això suposés l'abandonament de l'activitat terrissaire. És a dir, constatar que el forn deixa de funcionar en aquesta època no comporta haver de pensar que en aquesta època acaba l'activitat terrissera del taller, malgrat que, considerant que no apareixien mate-

rials de rebuig de tipus ceràmics posteriors, és ben clar que el final d'aquesta activitat a la zona s'ha de situar en l'època en què es fabricava aquest tipus de ceràmica sense que puguem assegurar que la desaparició d'una i altra siguin coetànies.

Cal dir també que no s'han pogut confirmar arqueològicament les notícies escrites que designaven la zona, si més no des de la conquesta comtal de la ciutat, com a zona de producció ceràmica, on se situaven els tallers regentats per població bàsicament d'origen andalusí (LLADONOSA 1961). Tanmateix, aquest punt presenta alguns aspectes foscos que cal posar en relleu. Respecte de la filiació cristiana o musulmana de la població d'aquesta zona no hi ha cap element que ens permeti ni tan sols elaborar hipòtesis. D'altra banda, mentre que la producció ceràmica durant el segle XV resta ben palesa, tot i que hi ha alguns problemes que recollirem més endavant, el buit existent entre els materials datats en el segle XII-XIII, de procedència difícil d'establir, i els datats en el XV, apareguts conjuntament en diversos farciments, ens obliga a plantejar diverses alternatives.

Pel que fa als materials que hem situat cronològicament entre els segles XII i XIII, en funció de les datacions establertes a l'antic Portal de Magdalena, hem de ressenyar que la seva presència conjunta amb materials corresponents, bàsicament, al segle XV (tot i que després aprofundirem en aquesta qüestió), planteja una problemàtica que difícilment es pot solucionar si no entra en el debat llur pròpia datació. No és lògic pensar que uns materials de dos segles abans que els que determinen la datació dels farciments que ens ocupen, sobretot si considerem que ens trobem davant de farciments constituïts en gran part per rebuigs de forn, s'hagin conservat en les condicions dels trobats (vegeu: T.F. I), que no presenten signes d'haver estat rodats, tenint en compte que la topografia del terreny implica que els forats es facin en el tapàs i no en estrats que els poguessin contenir, a banda que alguns d'ells provenen de l'obliteració d'una llar.

D'altra banda és bastant inversemblant, per no dir absolutament forassenyat, que la presència conjunta d'aquests materials en un mateix farciment s'hagi de considerar fortuïta. Si acceptem, doncs, que no n'és, caldria formular també que durant el segle XIV no solament no tenim constatada l'activitat terrissera a la zona, sinó que tampoc ens han pervingut restes antròpiques que es puguin situar en aquest període, la qual cosa suposaria el seu abandonament fins al segle XV. Per nosaltres és ben evident que aquesta interpretació no és admissible sobretot si tenim en compte que la documentació escrita coneguda en cap moment no dóna a entendre que això succeís, per tant ens inclinem a plantejar d'altres possibilitats que en principi ens ofereixen més credibilitat.

La datació dels materials corresponents als segles XII-XIII i XV s'ha realitzat a partir dels paral·lels establerts amb d'altres materials decorats corresponents al segle XIV, i per tant fàcilment datables en aquest moment, i els pocs que han aparegut corresponen a unitats estratigràfiques homogènies datables clarament al segle XV, per tant en aquest cas es tractaria indubtablement de materials residuals.

Considerant tots els factors que hem exposat, al nostre entendre, només queda una via de discussió que giraria entorn de la pròpia datació dels materials. S'ha de tenir en compte que estem treballant amb materials envernissats comuns, que les formes obertes tenen poques variacions entre els segles XIII i XIV i que són bàsicament les formes tancades les que serveixen per a establir la procedència del material al segle XV, per tant la seva presència no pressuposa en ella mateixa que tots els altres materials siguin també del mateix moment. També hem de considerar que la datació per al segle XII-XIII donada a l'antic Portal de Magdalena a una sèrie de formes, no és determinant, i que per tant aquests tipus podrien perdurar fins al segle XIV. Pensem, doncs, que malgrat que les formes documentades unes són pròpies del segle XV i d'altres del XII-XIII, algunes d'elles ho han de ser també del segle XIV i que en tot cas el problema és que entre aquests materials no en tenim cap que presenti elements diferencials clars respecte dels tipus més antics o més tardans. Tanmateix som conscients que això comporta la necessitat d'una revisió dels materials d'aquesta època i de poder establir nous criteris de diferenciació que hores d'ara, amb les noves aportacions d'aquesta excavació, pensem que pot ser possible.

Pel que fa a la producció ceràmica al segle XV, cal fer ben palès que les nostres dades provenen exclusivament de la utilització de materials de rebuig en els farciments que obliteren dues sitges i en els que serveixen per terraplenar un desnivell. Cal tenir en compte, doncs, que es tracta d'aportacions realitzades en moments molt concrets i que no estem parlant per a res d'abocadors de terrissaires entesos en el sentit clàssic. Hem de tenir molt present que parlar de tallers de terrissaires situats dintre de la xarxa urbana comporta que molt difícilment trobarem els abocadors, ja que no estan físicament associats sinó que les zones d'abocament, generalment comunes a tots els tallers de la ciutat, estaven situades fora del recinte emmurallat, en un lloc on no dificultessin l'activitat ciutadana o bé on, fins i tot, servissin a la comunitat, tal com es reflecteix en les diverses ordenances municipals conegudes d'arreu.

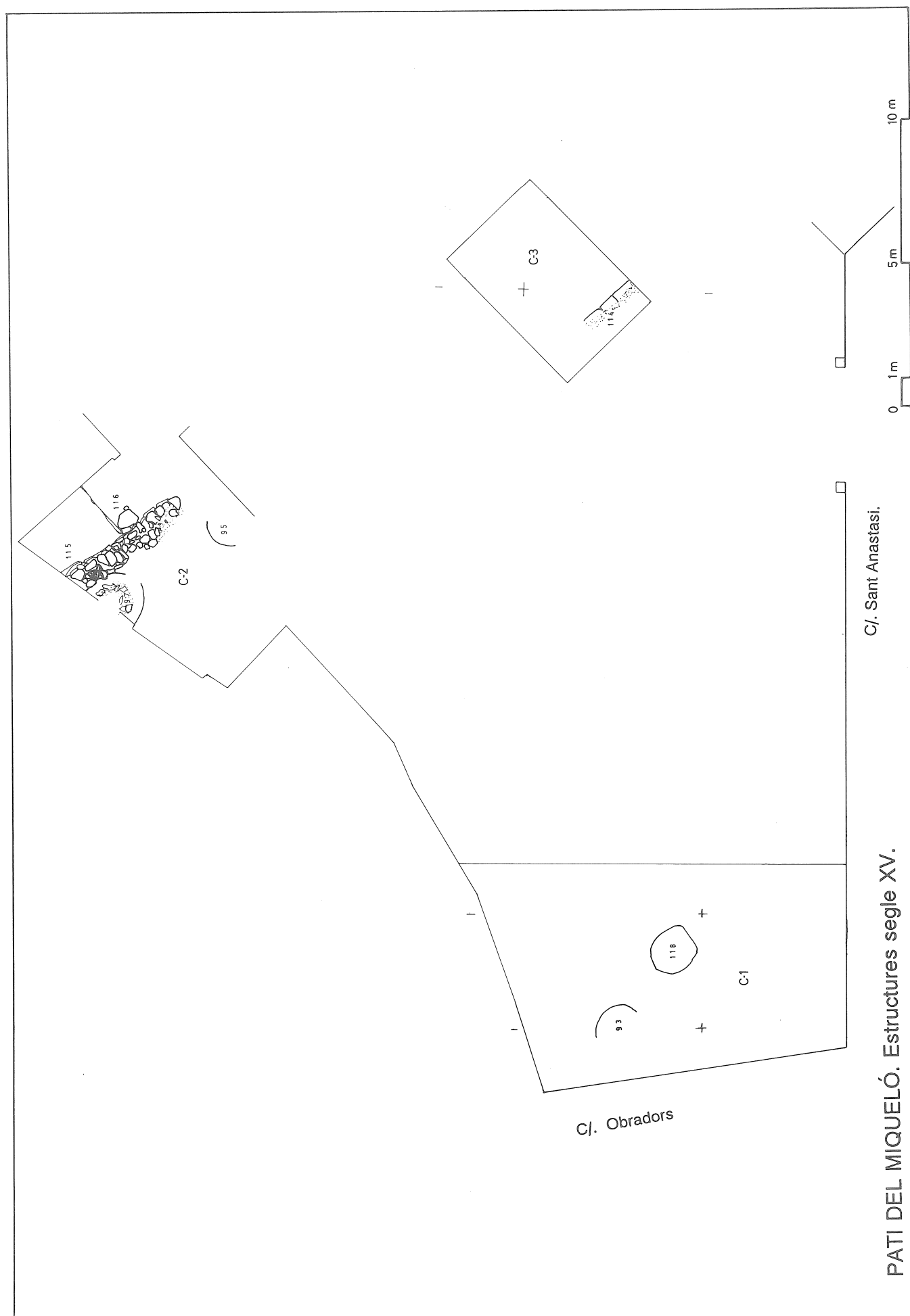
La problemàtica que presenten els materials trobats, que ja hem esmentat en l'apartat corresponent a aquesta ceràmica, respecte del fet que no hi apareixen estris de fabricació adequats a les formes obertes i, en canvi, malgrat que en qualitat

menor que de formes tancades, hi hagi una gran quantitat de peces d'aquest tipus que com les altres són defectuoses, pren una altra perspectiva a la llum de les raons anteriors. És evident que no tenim arguments concloents que recolzin la nostra hipòtesi, malgrat que analitzades la resta de possibilitats ens sembla la més adequada. Pensar que els tallers estaven especialitzats en fabricar unes formes concretes d'un mateix tipus ceràmic i que les peces trobades provinguessin de forns diferents, no soluciona la manca d'estrils adients per a la cuita. La possibilitat que es pogués tractar de ceràmiques usades quotidianament pels integrants del propi taller, el qual generava les fornades abocades conjuntament amb aquests materials, sembla poc probable si ens atenim a la quantitat i al fet que també es tracta de peces defectuoses. Per tant, ens inclinem a considerar que es tracta de peces provinents de cuïtes anteriors, d'un mateix taller o de diversos, que havien estat prèviament emmagatzemades i de les quals, en el moment de procedir al terraplenament del desnivell esmentat, hom decidí desfer-se'n.

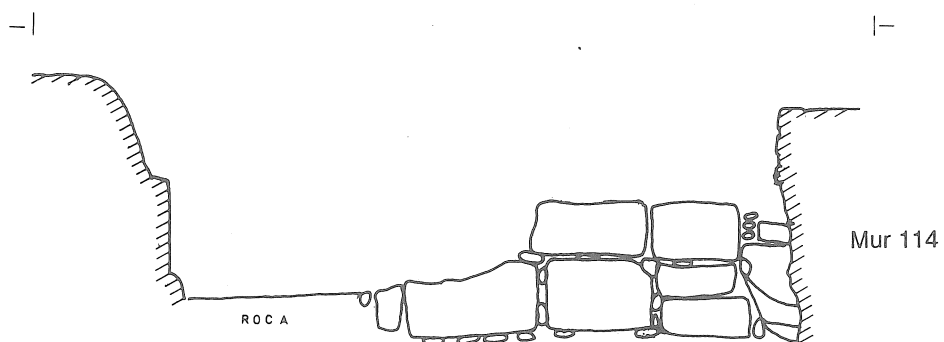
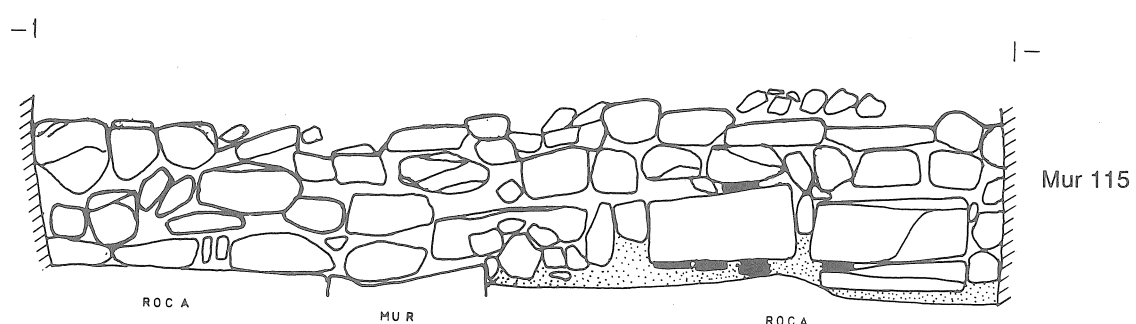
Finalment, només afegir que les dades que ha aportat aquesta excavació no permeten afirmar que aquesta zona estigués urbanitzada com a part integral de la ciutat en una època anterior als segles XII-XIII cosa que en principi corroboraria les hipòtesis històriques que fins ara es tenien i que situaven el creixement urbà d'aquest sector a partir d'aquesta època. Hem de fer palès, però, que les característiques de la zona i, per tant la manca de sediments, només localitzats en punts molt concrets, no permeten demostrar arqueològicament aquesta teoria així com tampoc aporten dades explícites sobre la vida del barri durant el segle XVI.

Ana Lorient
Anna Oliver

Sant Joan, 8
25007 Lleida

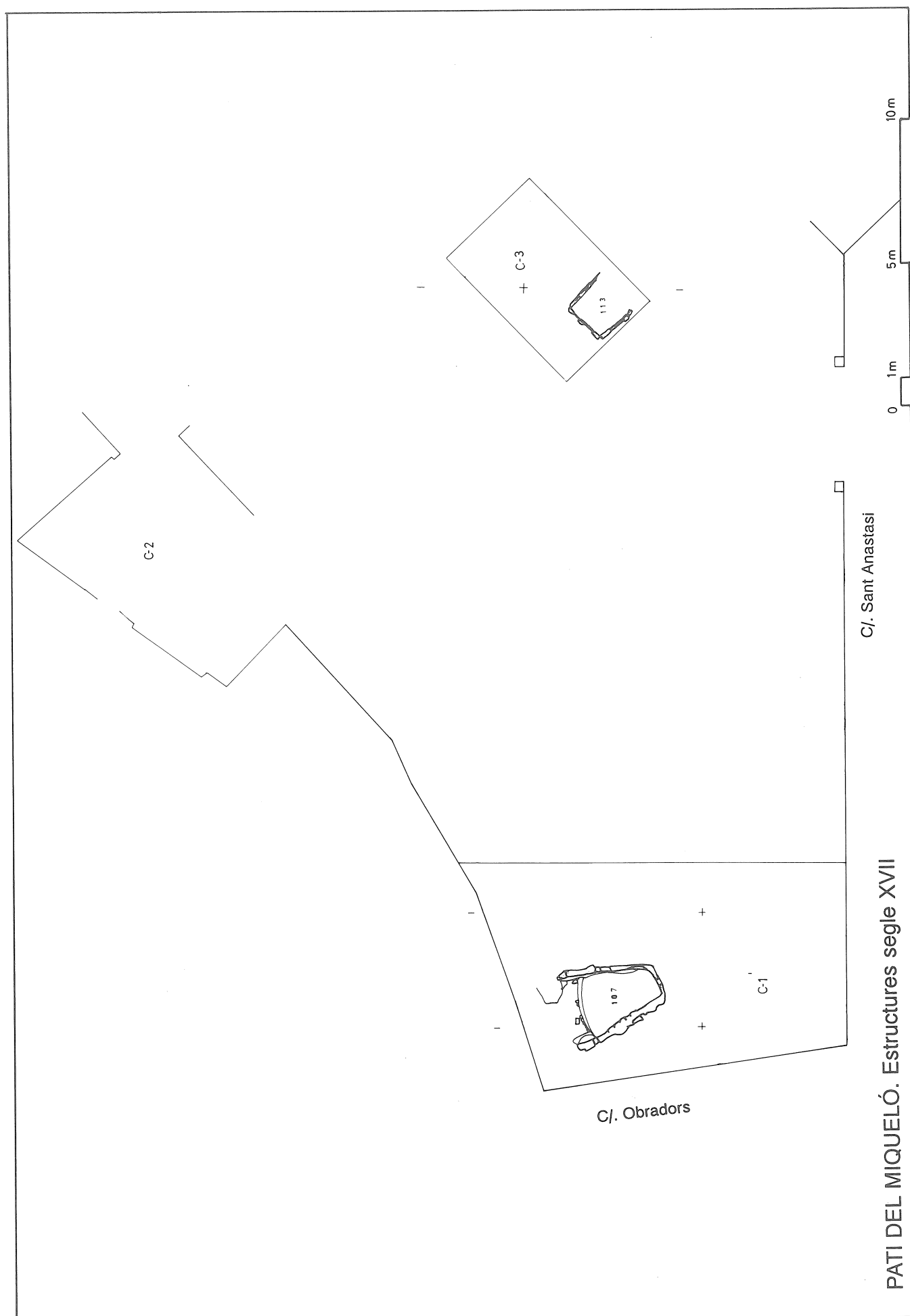

Alçada murs segle XV

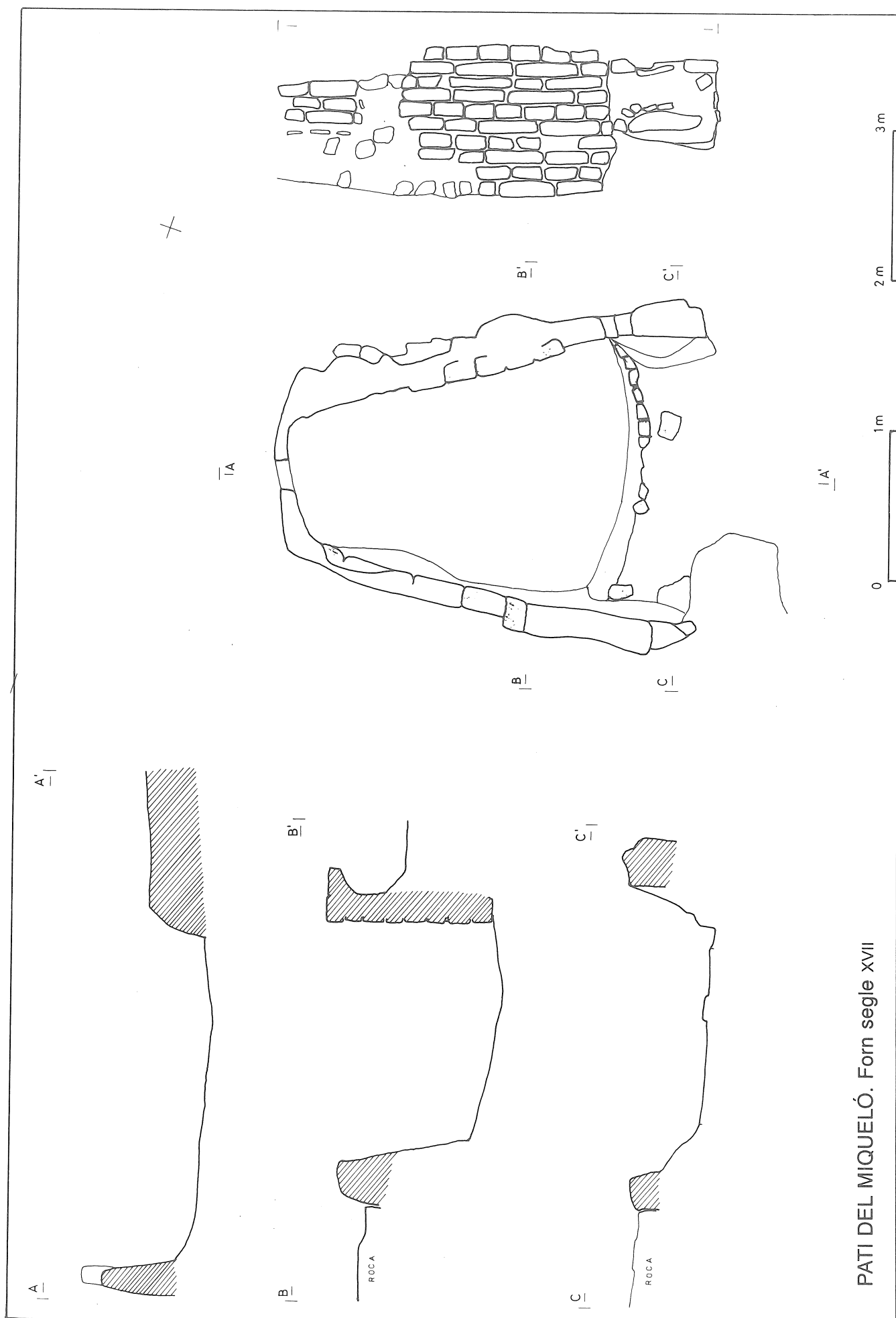

PATI DEL MIQUELÓ

0 1m 2m 3m

PATI DEL MIQUELÓ. Estructures segle XVII

PATI DEL MIQUELÓ. Forn segle XVII

Bibliografia

ÁLVARO ZAMORA 1983

I. Álvaro Zamora, *Cerámica aragonesa, I*, 2a ed., Librería General, Saragossa, 1983.

BATLLORI 1974

A. Batllori, *Ceràmica catalana decorada. Rajoles, plats i peces de forma des del XIII al XX*, Ed. Vicens Vives, Barcelona, 1974.

BERTRÁN 1984

P. Bertrán, "Les ceràmiques grises de Sant Pere del Pedrís", *Acta/Medievalia*, annex 2, 1984, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona.

CIRICI, MANENT 1977

A. Cirici i R. Manent, *Ceràmica catalana*, Barcelona, 1977.

EL BULLIDOR 1986

DD.AA., "El Bullidor, jaciment medieval", *Quaderns d'Estudis Santjustencs*, III, Sant Just Desvern, 1986.

LÁZARO 1987a

P. Lázaro, "La cerámica catalana decorada de época moderna, s. XVI-XVIII", *Centre de documentació. Dossier V*, Societat Catalana d'Arqueologia, Barcelona, 1987.

LÁZARO 1987b

P. Lázaro, *Excavació d'urgència al carrer Sant Anastasi, Lleida*, informe d'excavació inèdit, Lleida, 1987.

LLADONOSA 1961

J. Lladonosa, *Las calles y plazas de Lérida a través de la Historia*, vol. I, Lleida, 1961.

LLADONOSA 1974

J. Lladonosa, *Lérida medieval*, 2 vols., Cultura Ilerdense, Lleida, 1974.

GALLART et al., 1985

J. Gallart, E. Junyent, A. Pérez i N. Rafel. *L'Arqueologia a la ciutat de Lleida, 1975-1985*, La Banqueta, 5, La Paeria, Lleida, 1985.

MAGDALENA 1988

DD.AA., *L'excavació de l'Antic Portal de Magdalena*, Memòria d'excavació inèdita.

MARTÍNEZ CAVIRO 1982

B. Martínez Caviro, *La loza dorada*, Editora Nacional, Madrid, 1982.

PASCUAL, MARTÍ 1986

J. Pascual i J. Martí, "La cerámica verde-manganeso bajomedieval valenciana", *Arqueología*, 5, València, 1986.

RIERA, CABESTANY 1979

F. Riera i J. F. Cabestany, *Ceràmica de Manresa, segle XIV*, III Premi Oms i de Prat de l'Obra Cultural de la Caixa de Manresa, Manresa, 1979.

RIERA, CABESTANY 1984

F. Riera i J. F. Cabestany, "Ceràmica de Manresa (segle XIV)", *Acta/Medievalia*, annex 2, Barcelona, 1984.

RIU 1984

M. Riu, "La ceràmica popular barcelonina del segle XIV. Aportació a l'estudi de les seves formes i marques", *Acta/Medievalia*, annex 2, Barcelona, 1984.